

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2023»
XVIII Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XVIII Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2023»**

**PROCEEDINGS
of the XVIII International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2023»**

**2023
Астана**

УДК 001+37
ББК 72+74
G99

**«GYLYM JÁNE BILIM – 2023» студенттер мен жас ғалымдардың
XVIII Халықаралық ғылыми конференциясы = XVIII
Международная научная конференция студентов и молодых
ученых «GYLYM JÁNE BILIM – 2023» = The XVIII International
Scientific Conference for students and young scholars «GYLYM JÁNE
BILIM – 2023». – Астана: – 6865 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.**

ISBN 978-601-337-871-8

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001+37
ББК 72+74

ISBN 978-601-337-871-8

**©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2023**

«Бақылау» кезеңі. Жауап таңдау (тест) тапсырмалары, пернетақта көмегімен жауап енгізу, бейне фрагменттерді, фотосуреттерді және анимацияларды қолдану, интерактивті тапсырмалар – бекіту кезеңінде жиі қолданылатын осы түрлердің барлығын бақылау кезеңінде де пайдалануға болады.

Қорытынды

Қорыта келгенде, бұл мақалада биологияны оқыту процесінде қолданылатын компьютерлік технологиялардың маңыздылығы мен артықшылықтары туралы ақпарат берілді. Компьютерлік технологиялар білім алушыларға қиын да күрделі материалдарды көрнекі түрде түсіндіруге, білім алушылардың көзқарастарын қалыптастырумен қоса олардың білімге деген ынтасын және табиғи сұранысын қанағаттандыруға жағдай жасайды.

Компьютерлік технологияларды мүмкіндігімізше биология пәнінде қолданатын болсақ, болашақ маман иесі білімді әрі тәжірибелі, компьютерлік инновациялық технологияларды дұрыс пайдалана алатынына мол сенім бар.

Әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» 2007 жылғы 27 шілдедегі №319 Заңы.
2. Кравченя. Э.М. Информационные и компьютерные технологии в образовании // Учебно–методическое пособие для студентов. – Минск: БНТУ, 2017, 28 с.
3. Черткова. Е.А. Компьютерные технологии обучения: учебник для вузов / Е.А. Черткова. – Москва: Изд–во Юрайт, 2018, 297 с.
4. Каххоров С.К., Расулова З.Д. Компьютерные технологии обучения как важный фактор для улучшения процесса препода: Современные инновации. № 2(36), 2020, 56 с.
5. Мамедова М.А. Компьютерные технологии в сфере образования и их этапы развития // Ученые записки университета имени П.Ф. Лесгафта. № 3 (193), 2021.
6. Костоева З.М. (2021). Информационно–коммуникационные технологии на уроках биологии. Просвещение и познание. №3(3), С. 64–72.
7. Тиллаходжаевна А.М. Особенности использования ИКТ в повышении эффективности уроков биологии // Вопросы науки и образования, №23 (35), 2018.

ӘОЖ 378.147

ХИМИЯ ПӘНІНЕН ЭЛЕКТРОНДЫҚ ОҚУ БАСЫЛЫМЫН ӘЗІРЛЕУ ӘДІСТЕМЕСІ МЕН НЕГІЗДЕРІ

Оңдабаева Аяулым Серікқызы
ondabaeva.aiaulym@mail.ru

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Жаратылыстану ғылымдар факультеті,
Химия мамандығының 1 курс магистранты, Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі: Омарова Н.М.

Профессор м.а., б.ғ.к., Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық Университеті, Астана, Қазақстан

Андатпа: Оқу мақсатындағы электрондық оқу басылымдарын құру қазіргі білім берудің аса маңызды және өзекті міндеті болып табылады. Бұл мақалада оқу процесінде электрондық оқу басылымдарын құру мен пайдаланудың әдіснамалық мәселелері қарастырылады, электрондық оқу басылымдарының жіктелуі бойынша ақпарат беріледі. Электрондық оқу басылымдарының мазмұнын құрастырып, электронды басылым әзірлеуге қажетті көрнекі және басқа оқу–әдістемелік материалдарды жасауға байланысты негізгі мәселелер талданады.

Түйінді сөздер: электрондық оқу басылымдары, ақпараттық технологиялар, электронды оқулық, педагогикалық жүйе, оқу–әдістемелік құралдар.

Кіріспе

Қазіргі білім беру жүйесінің дамуы оқу процесіне ақпараттық және коммуникациялық технологиялардың жетістіктерін белсенді енгізумен тығыз байланысты. Бұл әсіресе ақпараттық технологияларды қолдануға байланысты оқытудың жаңа формалары мен құралдарына қатысты.

Олардың қатарына, атап айтқанда, оқу әдебиетінің жүйелі және сапалы жаңа түрін – білім беру электрондық басылымдарын жүйелі пайдалануды көздейтін оқыту жатады.

Әрине, оқу процесінде электронды құралдарды қолданудағы көп жылдық зерттеулердің 30 жылдан астам тарихы бар. Атап айтқанда, осы уақыт төңірегінде Жапония, АҚШ, Франция, Канада және басқа да алдыңғы қатардағы елдерде ақпараттық және коммуникациялық технологиялардың әртүрлі түрлеріне бағытталған көптеген компьютерлік оқыту жүйелері жасалды.

Зерттеу мәселесі – жоғары сапалы білім беретін электрондық басылымдарды құрудың жалпы тұжырымдамалық және әдістемелік тәсілдерін дайындау және оларды оқу процесінде тиімді қолдану қажеттілігі.

Зерттеу нысаны – білім беру процесіндегі электронды басылымдар әзірлеу мен ұсынудың теориясы мен практикасы болып табылады.

Зерттеу пәні – білім беру процесіндегі электрондық басылымдарды құру мен пайдаланудың әдістемелік негіздерін қалыптастыру болып табылады.

Зерттеудің мақсаты – оқытудың негізіндегі білім беру электронды басылымдарын құру мен қолданудың әдістемелік негіздерінің толық жүйесін құру.

Зерттеу гипотезасы – білім беру негізіндегі электронды басылымдарын әзірлеу мен пайдаланудың әдістемелік тұжырымдамаларының жиынтығы, сондықтан оған жетіспейтін компоненттерді қосу арқылы қалыптасатын функционалды толық, біртұтас жүйені құрауы керек деген болжам болып табылады. Мүмкін, бұл осы оқыту құралдарын әзірлеу және қолдану процесінің тиімділігін едәуір жоғары көтеруге мүмкіндік береді.

Электрондық оқу басылымын қолданудың теориялық маңыздылығы теориялық мәліметті толықтай және иллюстрациялық түрде жеткізуде болып табылады.

Әдебиетке шолу

Қазіргі таңда, «электронды оқулық» термині ғалымдар арасында бірауыздан мақұлданбаған, олардың көпшілігі (А. В. Осин, В.Е. Быков және т. б.) бұл терминді жаргон деп санайды [1].

Мәселенің тағы бір аспектісі – «электронды оқулық» терминінің өзі анықталған жағдайда да, оқытушылар арасында бұл тұжырымдаманың мәні туралы біріңғай тұжырым жоқ.

Атап айтқанда, электрондық оқулық туралы өздерінің анықтамаларын тағы бірқатар ғалымдар берген болатын. (сызба–1)

Сызба 1. «Электрондық оқулық» терминіне ғалымдардың берген анықтамалары

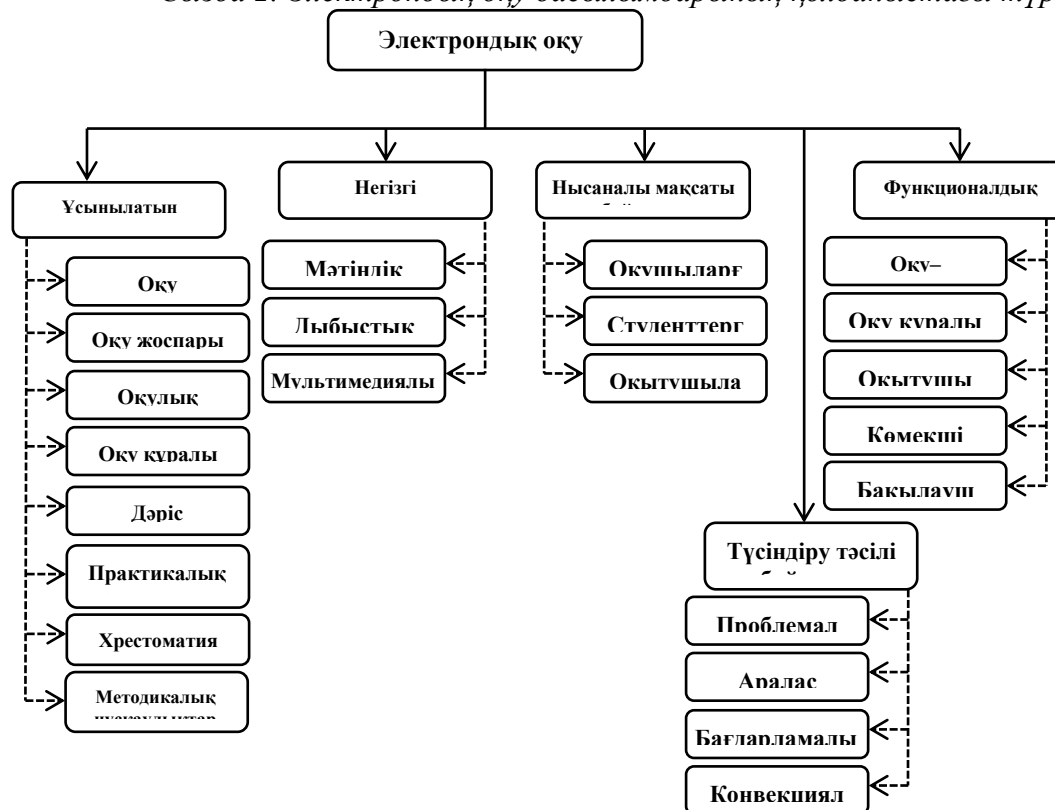
Негізгі бөлім

Қазіргі таңда, турасын айтқанда, әртүрлі бағдарламалық құралдар мен технологиялардың көп саны оқытушыларға электрондық оқу басылымын құру үшін және оның оқу мақсаттарына сәйкес келетін етіп әзірлеу құралдарын таңдауға мүмкіндік береді. ЭОБ¹ әзірлеу үшін аспаптық бағдарламалық жасақтама болуы керек. Соның ішінде, таңдау критерийлері мыналар болуы мүмкін:

- орнату / пайдалану оңай. Атап айтқанда, ЭОБ–ын пайдалану кезінде пайдаланушыға қолайсыздық туғызбауы керек;
- ЭОБ–ы компьютер ресурстарына аса қажеттіліксіз үлкен талаптар қоймауы керек;
- авторлық ЭОБ–ын әзірлеу кезінде дайын (ақысыз) бағдарламалық құралдарды (TurboSite, AutoRun Pro Enterprise, Moodle, AutoPlay Media Studio, электрондық баспа оқулықтарының конструкторы, тесттер мен оқулықтардың редакторы және т.б.) қолданудың тиімді мүмкіндігі ұсынылады [3].

Атап айтқанда, білім беруді ақпараттандырудың өзекті және маңызды міндеттерінің бірі білім беру электрондық оқу басылымдарын жіктеу мәселесі болып табылады. Жіктеуді бірнеше критерийлер негізінде жасауға болады. (сызба–2)

Сызба 2. Электрондық оқу басылымдарының қолданыстағы түрлері

Қазіргі таңда, әдістемелік мақсатына сәйкес электрондық оқу басылымын және олардың компоненттерін, турасын айтқанда, келесідей жіктеуге болады:

- оқыту (қажетті меңгеру деңгейін қамтамасыз ете отырып, оның ішінде, білім беру, оқу немесе практикалық іс–әрекет дағдыларын қалыптастырады);
- тренажерлер (өткен материалды қайталауға немесе бекітуге арналған);
- бақылау (оқу материалын меңгеру деңгейін бақылауға және де өзін–өзі бақылауға арналған);
- демонстрациялық немесе көрнекі көрсету (зерттелетін объектілерді, құбылыстарды, процестерді, турасын айтқанда, зерттеу мақсатында визуализациялайды);
- зертханалық.

¹ Электрондық оқу басылымы

Электрондық оқу басылымдарын сабақты ұйымдастыру формасына байланысты жіктеуге болады. Бұған, айталық:

- дәрістер;
- практикалық және зертханалық сабақтар;
- ғылыми–зерттеу жұмыстары және т.б. [4].

Материалдың түсіндірілу формасы бойынша ЭОБ келесідей жіктеуге болады:

- бағдарламаланған басылым немесе сызықтық бағдарлама түрінде;
- конвекциялық;
- проблемалық ЭОБ проблемалық оқытуға негізделген, атап айтқанда, білімді қабылдаудың шығармашылық компонентін ынталандыруға бағытталған [4].

Негізгі мәліметтің табиғаты бойынша электрондық оқу басылымдарын жіктеуге болады. Бұған, айталық:

- мәтіндік;
- иллюстрациялық;
- дыбыстық – дыбыстық мәліметті тыңдауға мүмкіндік беретін басылым;
- мультимедиялық [4].

Қазіргі таңда, үлкен көлемдегі жады мен ғаламдық телекоммуникациялық ортасы бар сақтау құрылғыларының, турасын айтқанда, пайда болуы өз жұмысында гипермәтіндік және де мультимедиялық технологияларды және де «виртуалды» жүйелерін қолданатын оқу бағдарламаларын құруға мүмкіндік берді.

Қазақстанның білім беру жүйесінде, турасын айтқанда, дәріс сабақтарында электрондық басылымдарды қолдану шектеулі сипатқа ие. Біздің байқауымызша, айқын педагогикалық артықшылықтарына қарамастан, мұндай қолдану материалдық–техникалық себептерге байланысты әлі де қиын, себебі, көптеген оқу орындарында тиісті компьютерлік және де ақпараттық және коммуникациялық технологиялармен жабдықталған дәріс аудиториялары жоқ.

Әрине, электрондық оқу құралы дұрыс пайдаланылған кезде көптеген пәндерді, әсіресе ақпараттық және коммуникациялық технологиялармен байланысты пәндерді үйренудің мықты және күшті құралы болып табылады.

Әрине, қазіргі заманғы электронды басылымдар мен ресурстар студентке теорияны, турасын айтқанда, жеке қарқынмен үйренуге, эксперименттік зерттеулер жүргізуге және де практикалық дағдылар мен білімді игеруге, бақылау процесін жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Қазіргі таңда, бір жағынан, электрондық оқу басылымдары, әрине, баспа басылымын көшірмеуі керек, екінші жағынан, олардан ең жақсысын алуға, пайдалану әдістерін ұсынуға, сонымен қатар оларды оқу процесіне енгізуге міндетті. Біздің байқауымызша, электронды оқу басылымдары белгілі бір оқытушыға арналған, атап айтқанда, оның талаптары мен оқу материалын ұсыну әдістемесіне бейімделген, сондықтан электронды басылымды оқу процесіне біріктіру тек оған және оқу орнында тиісті материалдық–техникалық базаның болуына байланысты.

Дәріс сабақтарында, турасын айтқанда, презентациялық материалды қолдану, мысалы, материалды игеру деңгейін едәуір арттырады, дегенмен ақпараттық және коммуникациялық технологияларды қолдану білім алушының назарын сабақтан алшақтатып, оны осы қолданылатын технологияның өзін талқылауға бағыттайды деген қарама–қарсы көзқарас бар. Әрине, бұл оқу материалын ұйымдастыруға дұрыс емес көзқарас болған жағдайда және пән бағдарламасының талаптарына сәйкес келмейтін материал енгізілген жағдайда ғана болады. Қорыта айтқанда, әрбір білім беру электронды оқу басылымы минималды және маңызды талаптардың кейбір жиынтығына жауап беруі керек [5].

Электрондық мультимедиялық оқулықтарды пайдаланудың мынадай артықшылықтары бар. Бұған, айталық:

- іздеуді ұйымдастыру бойынша көп мүмкіндіктер;
- интерактивті тестілерді және жаттығуларды орындау мүмкіндігі;
- мәліметтің үлкен көлемін сақтау;

– көрнекілік: иллюстрациялық модельдерді құрудың, графикалық және аудио материалдарды ұсыну.

Қорытынды

Қазіргі күнгі тәжірибе көрсеткендей, білім беру процесінде ЭОБ-ны сәтті қолдануды келесідей тұжырымдай аламыз: «дайын білім үшін компьютерге емес, жаңа білім үшін компьютермен бірге».

Әдіскерлер мен психологтардың, турасын айтқанда, зерттеуі бойынша, оқуға арналған ЭОБ үшін біржүйелі дайындалған дидактикалық материал студенттердің қызығушылығын тудырады. Электрондық баспа компьютерлік графика мен мультимедия элементтері бар электронды түрде ұсынылғандықтан ғана емес, өз бетінше жұмыс істеуге ынталандырады. Әрине, осындай электронды ЭОБ–мен жұмыс істеу кезінде білім алушының психикалық қызметі белсендіріледі: зейіннің шоғырлануы мен қарқындылығы артады, сезімталдық пен байқау күшейеді, оқу материалын қабылдауға есте сақтау қабілеті артады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1. Шваркова Г.Г., Галынский В.М. Современная трактовка электронного учебника. Типология, необходимые структурные элементы: педагогические аспекты // Материалы междунар. науч. конф., посвящ. 85–летию БГУ. – Минск, 2006. С. 479–480.

2. Балалаева Е. Ю. Анализ сущности понятия «электронный учебник» // Вестник Марийского государственного университета, Т.10, № 4 (24), 2016, С. 6–7.

3. Технология разработки электронных учебно–методических комплексов : учебно–методическое пособие для преподавателей и слушателей системы повышения квалификации и переподготовки кадров / Л. И. Молчина, В. В. Сидорик, И. Б. Стрелкова; под общ. ред. В. В. Сидорика, Л. И. Молчиной. – Минск: БНТУ, 2015. 7 с.

4. Беляев М.И., Вымятин В.М. Теоретические основы создания образовательных электронных изданий / – Томск: Изд–во Том. ун–та, 2002, С. 23–26.

5. Красильникова В.А., Шалкина Т.Н. Разработка и использование электронного пособия для организации учебной деятельности студентов, [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.orenport.ru/images//doc/67/razr.doc>.

6. Использование современных информационных технологий при разработке электронных пособий, [Электронный ресурс]. –

Режим доступа: <http://midge.ru/ref.php?id=10724>.

ҚАЗАҚ ТІЛДІ МӘТІНДЕРДІ СЕНТИМЕНТ-ТАЛДАУДА ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ ТЕОРИЯЛАР МЕН КОМПЬЮТЕРЛІК ӘДІСТЕРДІ ҚОЛДАНУ

Рашият Талғат Ержанұлы

7М01511-Информатика білім беру бағдарламасының магистранты

r.talgat1996@mail.ru

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекші – К.У. Кариева- Информатика кафедрасының доценті

karieva_kalya@mail.ru

Аннотация:Мақалада қазақ тіліндегі мәтіндердің эмоциялық реңкілігінің критерийі бойынша сараланған жіктеуішті (классификаторын) құру жобасының аралық нәтижелері келтірілген.

Түйінді сөздер: сентимент-талдау, көркем мәтін, прецеденттер бойынша машиналық оқыту, лингвистикалық эмотиология, компьютерлік лингвистика, Г. Левхеймның эмоциялар жіктемесі, мәтіндердің дискриминантты белгілері.

Бұл жарияланым қазақ тіліндегі мәтіндердің сараланған жіктеуішін олардың эмоциялық реңінің критерийі бойынша және жұмыс барысында пайда болған әдістемелік пікірталас мәселелерін әзірлеу бойынша жобаның аралық нәтижелерін талқылауға арналған.